

Provođenje Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji

Renata Kutnjak Kiš¹, Zlatko Pavčec², Hussein Saghir³

¹ Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije

² Odjel za radiologiju i ultrazvuk Županijske bolnice Čakovec

³ Županijska liga protiv raka Čakovec

Sažetak

Rak dojke je vrlo značajan javnozdravstveni problem kako u Republici Hrvatskoj tako i u Međimurskoj županiji. Stoga je Ministarstvo zdravstva Vlade Republike Hrvatske prošle godine pokrenulo Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke. U mjesecu listopadu ove godine, prošlo je punih godinu dana kako se taj program provodi u cijeloj Hrvatskoj. U Međimurskoj županiji mamografski pregledi su započeli 25.10.2006. godine i provode se kontinuirano u dvije mamografske jedinice, na Odjelu za radiologiju i ultrazvuk Županijske bolnice Čakovec i u Poliklinici Medikol Čakovec.

Program ranog otkrivanja raka dojke namijenjen je ženama u dobi od 50-69 godina, koje će u tijeku dvije godine biti pozvane na besplatne mamografske preglede. U Međimurskoj županiji će se tim programom obuhvatiti 13.986 žena. Do 21.12.2007. godine na preglede su pozvane ukupno 10.794 žene (14 generacija), a skrining mamografiju je obavilo 6.388 žena (4.640 u Županijskoj bolnici Čakovec i 1.748 u Poliklinici Medikol Čakovec). Ukupni odaziv na mamografiju (za 12 generacija žena za koje su nam poznati nalazi mamografskih pregleda) iznosi 77% i među najboljima je u Hrvatskoj, a vrlo je blizu odaziva zapadno-europskih zemalja. Gotovo za sva godišta postignut je potreban obuhvat od najmanje 70%. U 43 žene mamografskim pregledom utvrđene su promjene u dojci suspektne na karcinom (BIRADS 4 i 5), te je daljnja obrada kod tih pacijentica učinjena u preporučenom roku (medijan čekanja 16 dana). U programu skrining mamografije do sada je u Međimurskoj županiji karcinom dojke otkriven u 29 žena (4,5 promila), u 21 iz BIRADS 4 i 5 nalaza, u 6 iz BIRADS 0 nalaza i u 2 žene iz BIRADS 2 nalaza. U većine žena s novootkrivenim karcinomom dojke (77,3%) bolest je otkrivena u ranom stadiju, što otvara široke terapijske mogućnosti i mogućnosti potpunog izlječenja. Temeljem svih ovih pokazatelja, možemo utvrditi da smo u godinu dana trajanja Programa ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji ostvarili zavidne rezultate, a što je odraz kvalitetnog i usklađenog rada zdravstvenog sektora, nevladinih udruga, regionalne i lokalne samouprave te medija.

Ključne riječi: rak dojke, nacionalni program ranog otkrivanja, Međimurska županija, rezultati

Cilj rada: ukazati na javnozdravstveni značaj raka dojke u Međimurskoj županiji, te prikazati rezultate jednogodišnjeg rada na Programu ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji

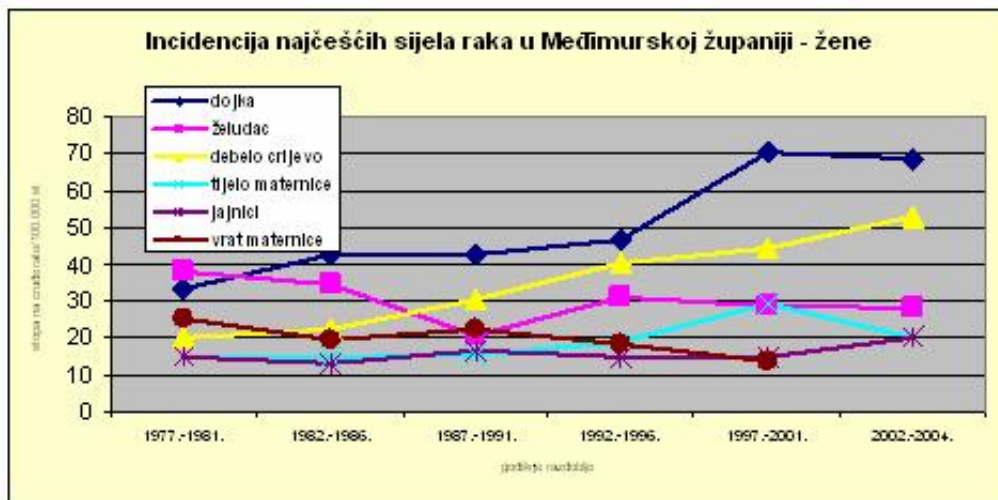
Metode i ispitanici: u radu su korišteni podaci o novooboljelima Registra za rak Republike Hrvatske, podaci o umrlima Državnog zavoda za statistiku, podaci Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije HFA databes (standardizirane stope smrtnosti), te podaci iz Izvješća o provođenju Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke za Međimursku županiju temeljem softverskog programa pri Ministarstvu zdravstva Republike Hrvatske koje je ovlašten koristiti Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije, podaci Odjela za radiologiju i ultrazvuk Županijske bolnice Čakovec o daljnjoj obradi pacijentica preporučenoj tijekom skrining mamografije, podaci o stadiju bolesti iz BSL-onko tip iz Županijske bolnice Čakovec i Prijava maligne neoplazme od izabranih liječnika, te kopije patohistoloških nalaza također iz Županijske bolnice Čakovec.

O problemu:

Rak dojke ozbiljan je javnozdravstveni problem u cijelom svijetu, a osobito u razvijenim zemljama. Najčešći je rak u žena, kako u Republici Hrvatskoj tako i u Međimurskoj županiji. Tijekom 2005. godine u Hrvatskoj je bilo registrirano 2.259 novooboljelih žena (24% od svih sijela raka), dok je 2006. godine od raka dojke umrlo 830 žena. U Međimurskoj županiji je 2005. godine oboljela 41 žena (19,4% od svih sijela raka), a 2006. godine ih je umrlo 19.

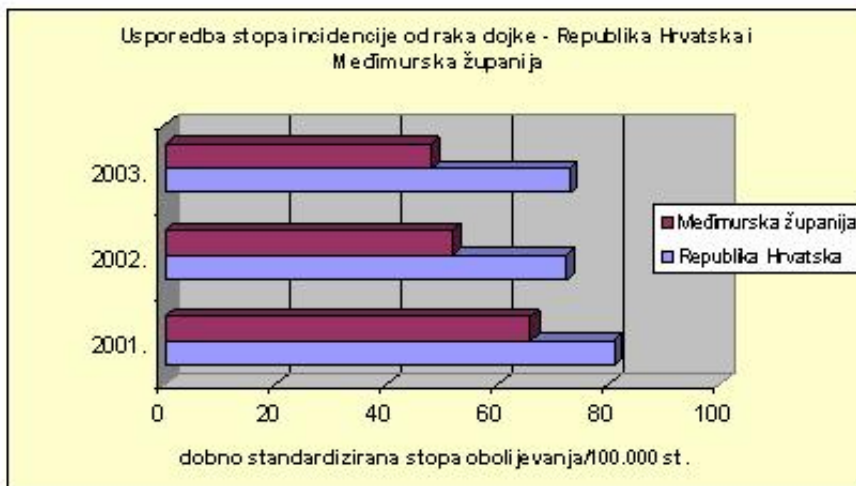
Od raka dojke u Međimurskoj županiji godišnje obolijeva između 40 i 50 žena, a umire između 16 i 20 žena. Osobiti porast incidencije bilježimo od 1995. godine, što je dijelom i odraz bolje registracije, obzirom da je te godine uvedena vanbolnička prijava maligne neoplazme.

Slika 1. Prosječne godišnje grube stope incidencije najčešćih sijela raka u žena Međimurske županije

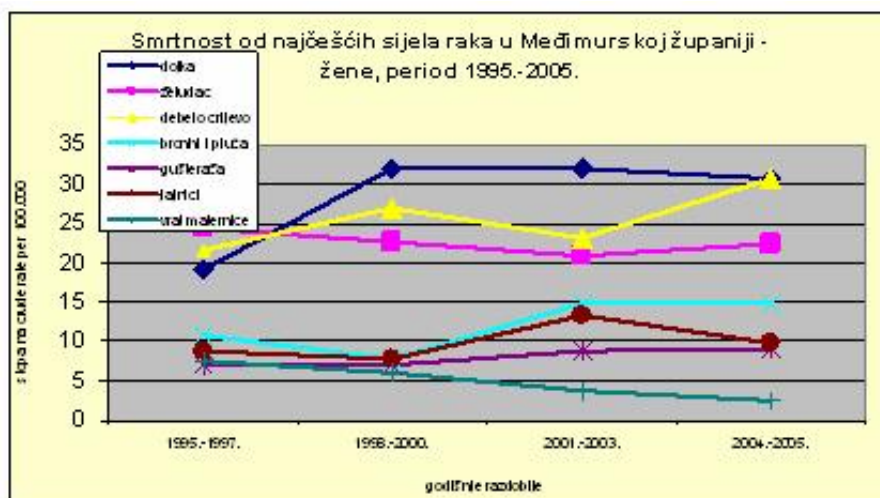
U posljednjih 30-tak godina u Međimurskoj županiji bilježimo porast incidencije raka dojke koji je najčešće sijelo raka u žena, a usporedbom dobn standardiziranih stopa incidencije vidljivo je da je incidencija raka dojke viša u Republici Hrvatskoj nego u Međimurskoj županiji.

Slika 2. Usporedba stopa incidencije od raka dojke u Republici Hrvatskoj i Međimurskoj županiji

Smrtnost od raka dojke u Međimurskoj županiji također je u porastu, no ipak možemo uočiti stagnaciju u posljednjih nekoliko godina.

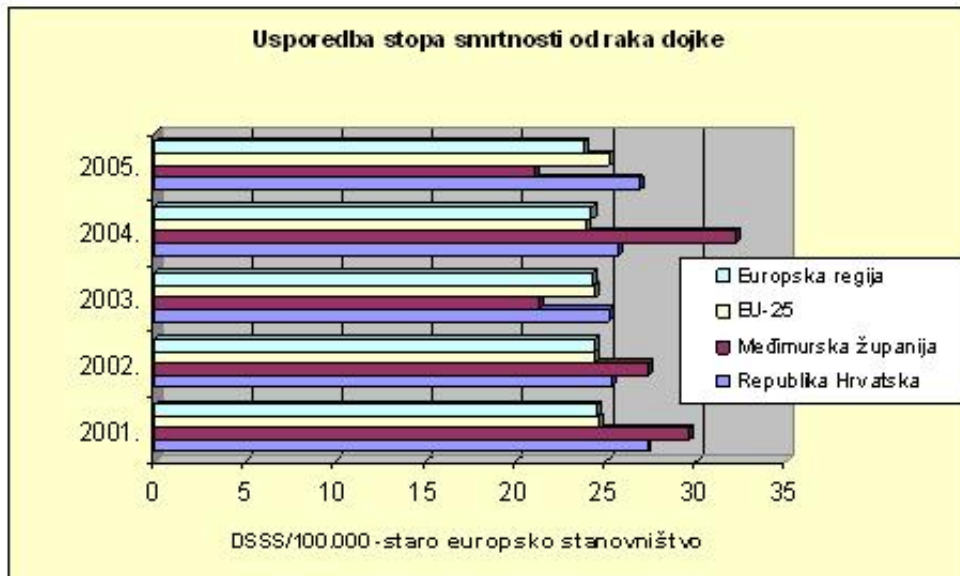
Slika 3. Prosječne godišnje grube stope smrtnosti od najčešćih sijela raka u žena Međimurske županije

Dobno standardizirane stope smrtnosti od raka dojke u Međimurskoj županiji 2001., 2002. i 2004.

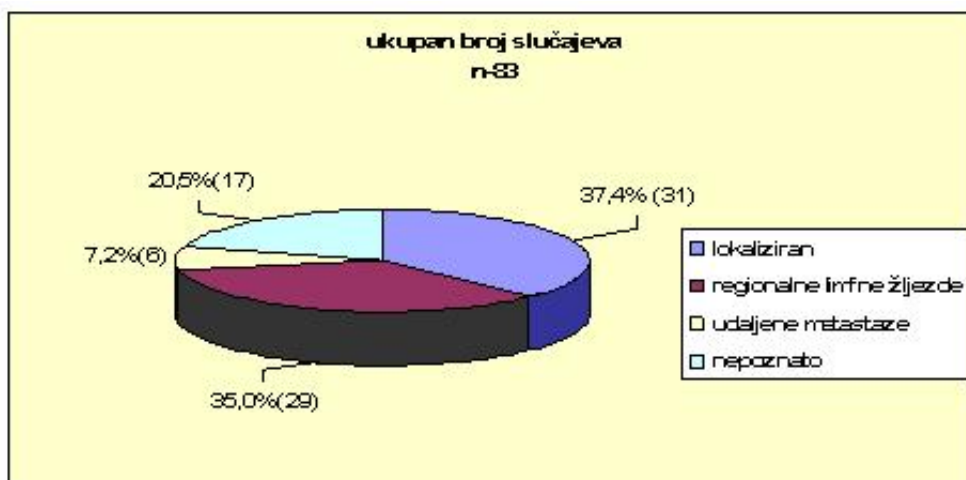
godine bile su više od prosjeka za Republiku Hrvatsku (premda su stope incidencije niže), kao i od prosjeka zemalja Europske unije i Europske regije, dok su 2003. i 2005. godine bile niže. Stope smrtnosti od raka dojke za Hrvatsku svih su prikazanih godina bile više od prosjeka zemalja Europske regije i zemalja Europske unije.

Slika 4. Usporedba stopa smrtnosti od raka dojke s Republikom Hrvatskom i zemljama Europe

Otkrivanje raka dojke u kasnim fazama bolesti umanjuje šansu preživljavanja, dovodi do veće smrtnosti i umanjuje kvalitetu života oboljelih žena. Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije tijekom 2004., 2005., i 2006. godine registrirao je 83 prijave novooboljelih žena od raka dojke u Međimurskoj županiji (ne uključujući novootkrivene žene u 2006. godini iz programa skrining mamografije). Proširenost bolesti nije poznata za 17 (20,5%) novooboljelih žena s rakom dojke, u 37,4% bolesnica (31) se radilo o lokaliziranoj bolesti, a u 35,0% (29) slučajeva došlo je do zahvaćanja regionalnih limfnih čvorova, dok su udaljene metastaze bile prisutne u 7,2% (6) novootkrivenih pacijentica.

Slika 5. Broj i postotak novih slučajeva raka dojke prema stadiju bolesti u Međimurskoj županiji od 2004.-2006.

Rezultati Programa ranog otkrivanja raka dojke za Međimursku županiju

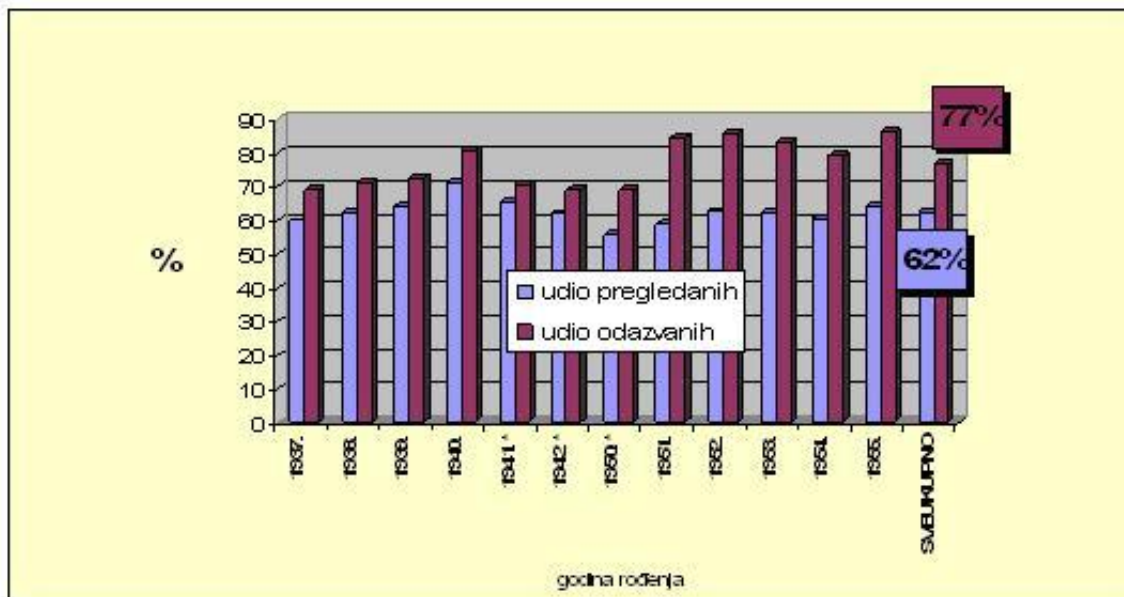
Programom ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji planirano je u 2 godine obuhvatiti 13.986 žena u dobi od 50-69 godina. Do 21.12.2007. godine prvi poziv za skrining mamografiju primile su 10.794 žene, u potpunosti 14 generacija od planiranih 19 u dvije godine (77,1% od planiranog broja), a 1.280 žena je poštom primilo ponovni poziv (6 godišta-1955., 1954., 1953., 1952., 1951. i 1940.), dok su neodazvane žene rođene 1937., 1938. i 1939. godine obišle patronažne sestre Doma zdravlja Čakovec kako bi ih motivirale za pregled. U Županijskoj bolnici Čakovec pregledi se obavljaju u popodnevnim satima (od 14-18,00 sati), dnevno se poziva 40 žena, a na pregled se odazove između 20 i 30 žena. U Poliklinici Medikol Čakovec mamografsko snimanje se obavlja tri

dana u prijepodnevnim satima (od 8,30 do 10,30), a dva dana u vremenu od 12-14 sati. Dnevno se poziva 16 žena, a na pregled dolazi između 8 i 13 žena.

Od 10.794 pozvanih žena, mamografsko snimanje je obavilo 6.388 žena (temeljem primljenih i upisanih nalaza), 4.640 u Županijskoj bolnici Čakovec i 1.748 u Poliklinici Medikal Čakovec., a 7.095 žena se odazvalo na mamografiju (577 žena je obavilo mamografiju unutar godinu dana, a 130 žena ima od ranije registriran rak dojke). Od 10. mjeseca 2006. godine pa do 01.12.2007. godine ostvareno je 3.180 poziva na besplatni telefon otvoren pri Zavodu za javno zdravstvo Međimurske županije.

Ukupni odaziv na mamografiju (za 12 generacija žena za koje smo primili nalaze mamografskih pregleda) iznosi 77% i među najboljima je u Hrvatskoj, a vrlo je blizu odaziva zapadno-evropskih zemalja.

Slika 6. Udio pregledanih i odazvanih žena na skrining mamografiju u Međimurskoj županiji od početka provođenja programa pa do 21.12.2007. godine

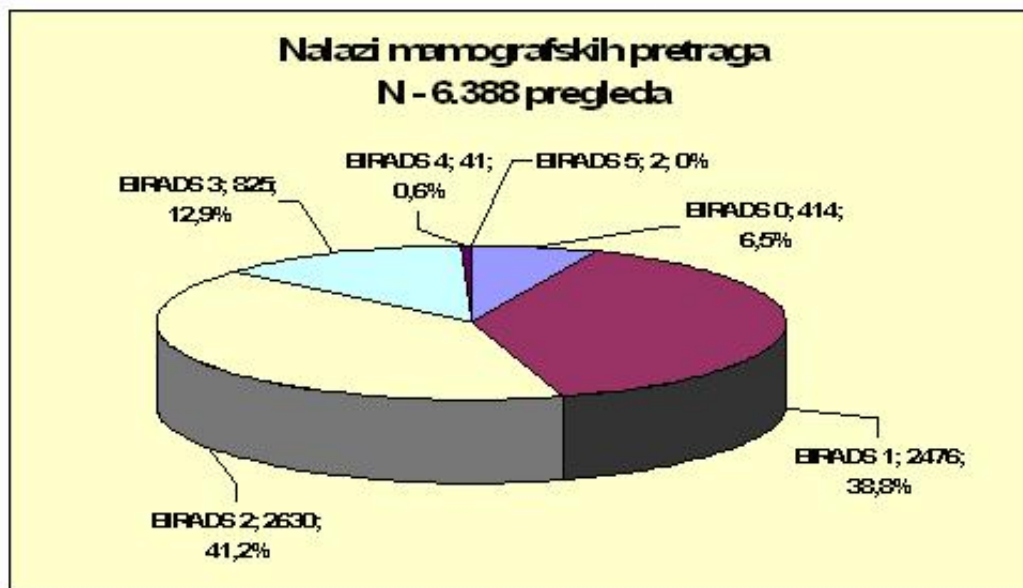
* godišta žena koje su primile samo prvi poziv

Gotovo za sva godišta postignut je potreban odaziv od najmanje 70%. Odaziv na mamografiju ispod 70% zabilježen je kod žena rođenih 1937. godine koje smo prve pozivali ali i on iznosi 69%, a ženama rođenim 1941., 1942., i 1950. godine još nismo uputili ponovni poziv, pa je iz tog razloga odaziv također nešto malo viši ili niži od 70%, a nakon ponovnog poziva će sigurno biti značajno veći. Na slici 6. možemo uočiti da je udio pregledanih žena (udio žena koje su obavile skrining mamografiju od ukupnog broja poslanih poziva) oko 60% i nema velikih odstupanja u većine godišta, (osim u žena rođenih 1940. godine kod kojih iznosi 71,1%, a u žena rođenih 1950. godine 55,7%) , dok je vidljiva razlika u ukupnom odazivu na mamografiju kod mlađih žena (rođenih od 1951.-1955. godine) kod kojih je postignut veći obuhvat, gotovo u svih preko 80%. (Razlog za to treba tražiti u činjenici da je veći udio žena mlađe dobi obavljao i ranije redovite mamografske preglede, a veliki dio njih živi u inozemstvu (ukupno 781 žena – 7,2%), te su prilikom računanja odaziva isključene iz nazivnika, a što govori u prilog činjenici da su gotovo istu razinu svijesti (relativno visoku) o važnosti preventivnih pregleda pokazale sve žene bez obzira na dob. S druge strane to potvrđuje koliko je važan skrining program i za tu stariju populaciju koja rjeđe odlazi na preventivne preglede kod ginekologa, pa rjeđe bude upućena na mamografiju.) – možda navesti u raspravi

Nalazi mamografskih pregleda u okviru Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke u cijeloj Hrvatskoj pisani su sukladno BIRADS sustavu označavanja promjena na dojka preporučenom od Američkog društva radiologa, a na temelju prevedene knjige za potrebe Hrvatskog radiološkog društva. Timovi radiologa (3 tima) iz Županijske bolnice Čakovec očitavaju nalaze u vrlo kratkom roku, najčešće do 7 dana, a najkasnije u roku 2 tjedna, a iz Poliklinike Medikal Čakovec (1tim radiologa očitava nalaze) nalazi budu očitani najčešće u roku 3 tjedna. Od 6.388 pregleda u 5.106 (79,9%) žena utvrđen je uredan nalaz (BIRADS 1 ili 2), u 825 žena (12,9%) utvrđena je promjena za koju se s velikom vjerojatnošću može tvrditi da se radi o benignom nalazu (BIRADS 3), a u 414 (6%) žena dijagnosticiran je BIRADS 0 nalaz kod kojeg je potrebna dodatna evaluacija (najčešće pregled ultrazvukom) ili usporedba s ranijim mamografskim slikama. Ovi rezultati ukazuju na činjenicu da je oko 500 žena trebalo obaviti dodatne pretrage u relativno kratkom vremenskom

periodu (BIRADS 4 i 5, te 0), a još 825 žena u roku od 6 mjeseci što predstavlja veliko opterećenje za Županijsku bolnicu Čakovec koja je Centar za daljnju dijagnostiku za naše područje. Nalazi suspekti na karcinom utvrđeni su kod 43 žene (BIRADS 4 i 5) a njihov udio u ukupnom broju nalaza iznosio je 0,7% .

Slika 7. Rezultati mamografskih pregleda

U Županijskoj bolnici Čakovec provodi se daljnja obrada kod žena koje imaju nalaze sumnjive na rak dojke. Žene kod kojih je utvrđen BIRADS 4 ili 5 nalaz, dobivaju termin UZV pregleda i citološke punkcije na nalazu skrining mamografije, a ujedno se usmeno o nalazu i terminu daljnje obrade obavještava izabrani doktor. Sve žene koje su imale suspektne nalaze (BIRADS 4 i 5) obavile su preporučenu daljnju obradu u zakazanom roku. Čekanje na daljnju obradu u slučaju sumnjivog nalaza trajalo je u prosjeku 16 dana, medijan je također iznosio 16 dana, najduže je čekanje bilo 41 dan, a najkraće 2 dana. Čekanje na daljnju obradu kod žena koje su imale BIRADS 0 nalaz je bilo nešto duže. Naime, u 6 žena kod kojih je utvrđen karcinom dojke iz BIRADS 0 nalaza, prosječna duljina čekanja iznosila je 53,8 dana, medijan je iznosio 28,5 dana, najduže je bilo čekanje 137 dana (4,5 mjeseci), a najkraće 14 dana.

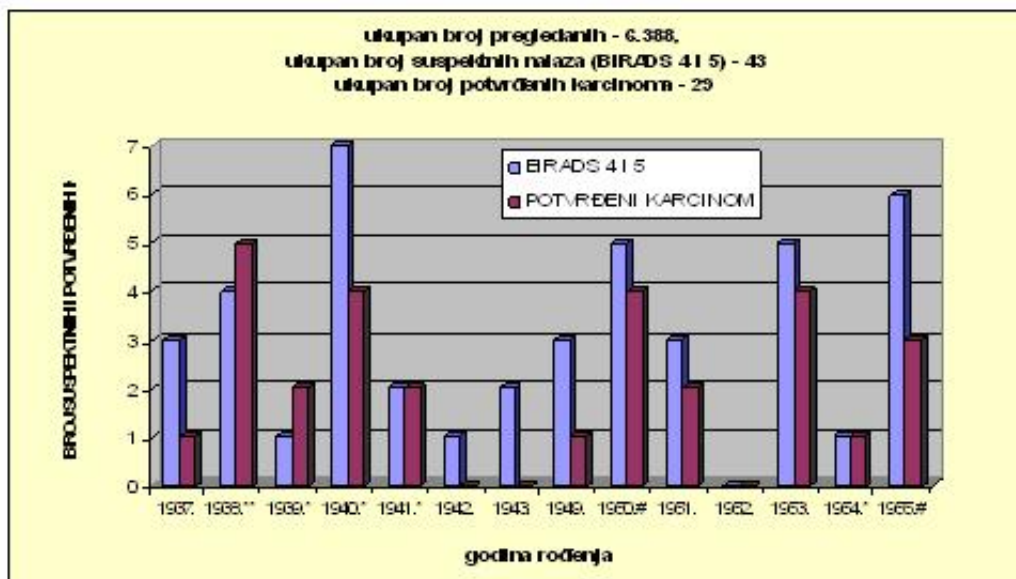
Nakon što nam je od 6. mjeseca ove godine u kompjutorskom programu za obradu podataka skrining mamografije omogućeno pretraživanje žena prema BIRADS nalazu po imenu i prezimenu, adresi, te prema izabranom liječniku, provjerili smo da li su žene s BIRADS 0 nalazom, (za 5 godišta koje su do tada završile preglede i čiji su nalazi bili očitani najmanje prije 3-5 mjeseci, a bilo ih je 152) obavile preporučenu daljnju obradu u Županijskoj bolnici Čakovec. Izabrane liječnike žena koje nisu obavile preporučenu dodatnu obradu u Županijskoj bolnici (70 žena) Čakovec je koordinatorica programa pismeno obavijestila, uz zamolbu da kontaktiraju one žene koje obradu nisu obavile niti u nekoj drugoj ustanovi, a u slučaju da je obrada učinjena, zamoljeni su da nas o tome i pismeno izvijeste. Povratnu informaciju smo dobili od 20% liječnika.

U programu skrining mamografije do sada je u Međimurskoj županiji karcinom dojke otkriven u 29 žena (4,5 promila), u 21 žene iz BIRADS 4 i 5 nalaza, u 6 iz BIRADS 0 i u 2 iz BIRADS 2 nalaza. Najviše karcinoma dojke otkriveno je u žena rođenih 1938. godine, 5 karcinoma, što čini 1,2% od broja pregleda (418 pregleda), a zatim po 4 novootkrivena karcinoma u žena rođenih 1940. godine (0,8%), 1950. (0,8%) i 1953. godine (0,7%).

Za 22 novootkrivene pacijentice s rakom dojke nam je poznat stupanj proširenosti bolesti, u 4 pacijentice je u tijeku liječenje, te stadij bolesti još nije utvrđen, a za 3 novooboljele žene kod kojih je završeno bolničko liječenje, ali izvan Županijske bolnice Čakovec još nismo primili prijave maligne neoplazme od izabranih doktora, iako smo ih isto zamolili usmenim putem.

Od 22 pacijentice za koje nam je poznat stadij bolesti, u 77,3% slučajeva se radi o lokaliziranoj bolesti, a u 22,7% slučajeva su zahvaćeni regionalni limfni čvorovi, dok udaljene metastaze nisu registrirane niti u jedne žene.

Slika 8. Broj suspektih nalaza i potvrđenih karcinoma dojke u Programu ranog otkrivanja raka dojke za Međimursku županiju od 25.10.2006.-21.12.2007. godine

*potvrđeni karcinomi kod žena s BIRADS 0 nalazom

#potvrđeni karcinomi kod žena s BIRADS 2 nalazom

Organizacija Programa ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji i rasprava:

Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke uspješno se provodi u Međimurskoj županiji već više od godinu dana i sa zadovoljstvom se možemo osvrnuti na rezultate polučene u tom vremenskom periodu. Već smo zaboravili s kojim smo se sve problemima susretali na početku.

Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije je zadužen za koordinaciju provedbe cijelog programa u Međimurskoj županiji te u sklopu istog obavlja raspoređivanje žena na preglede u određenu mamu jedinicu, pripremu i slanje poziva, kontrolu odaziva i ponovno pozivanje, te javljanje na besplatan telefon. Premda je bilo planirano da podatke iz upitnika te mamografske nalaze upisuju inženjeri radiologije u mamografskim jedinicama, te poslove također obavljaju djelatnici Zavoda za javno zdravstvo, obzirom da mamografske jedinice nisu povezane sa računalnim programom za mamografski skrining instaliranim na serveru Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske. U našoj županiji smo dogovorili da i nalaze mamografskih pregleda šalje poštom Zavod za javno zdravstvo (a ne mamu jedinice) što se pokazalo dobrim za kvalitetu programa, (premda je to velika i dodatna obveza Zavodu) jer se mogu uočiti i nadopuniti podaci koji eventualno na nalazu nedostaju, odnosno mogu se ispraviti druge uočene nepravilnosti. Uz već spomenute poslove Zavod za javno zdravstvo vrši analizu i obradu podataka te temeljem toga i evaluaciju cijelog programa.

Prije početka programa Zavod za javno zdravstvo je uz financijsku podršku Međimurske županije, a u suradnji s djelatnicima mamografskih jedinica , Županijskom ligom protiv raka Čakovec i Klubom žena liječenim od bolesti dojke Čakovec, proveo intenzivnu medijsku kampanju i informiranje stanovništva o programu koristeći različite metode rada.

Već 17.10.2006. godine održana je konferencija za medije, te nekoliko radio emisija i TV priloga, a potom su u lokalnim tjednicima kroz 6 tjedana bili objavljeni «reklamni oglasi» o besplatnim mamografskim pregledima. U 9 mjesecu 2006. godine otvorena je pri Zavodu za javno zdravstvo linija besplatnog telefona na koju je do kraja 11. mjeseca ove godine ostvareno 3180 poziva.

Tijekom 11 mjeseca 2006. godine osmišljeni su i tiskani plakati i leci o Programu ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji koje smo distribuirali liječnicima PZZ, te svim gradovima i općinama koji su izvršili plakatiranje.

Istovremeno je u Zavodu za javno zdravstvo Međimurske županije tijekom 11 i 12 mjeseca 2006. godine provedeno anketiranje 250 žena koje su dolazile na periodične zdravstvene preglede, odnosno žena koje su pohađale tečajeve higijenskog minimuma. Ankete su imale za cilj procijeniti znanje i stavove žena o metodama ranog otkrivanja raka dojke, te informiranje o Programu ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji. Nakon anketiranja, svima su podijeljeni edukativni letci o spomenutom programu.

Prije početka programa održan je sastanak s patronažnim sestrama Doma zdravlja Čakovec, dok su liječnici PZZ o programu bili obaviješteni pismenim putem. Patronažne sestre su na samom početku odigrale vrlo značajnu ulogu jer su obišle neodazvane žene starije dobi koje smo prve pozivali kada još nije bilo dovoljno informacija o programu (rođene 1937., 1938. i 1939. godine), te su ih motivirale da se odazovu na ponovni pregled, a što su mnoge i učinile. U suradnji s komorom medicinskih sestara Županijske bolnice Čakovec održali smo početkom ove godine predavanje o Programu ranog otkrivanja raka dojke za medicinske sestre i tehničare.

Liječnike primarne zdravstvene zaštite smo kontinuirano obavještavali o tijeku provođenja programa,

a u suradnji s podružnicom Čakovec Hrvatskog liječničkog zbora, ove smo godine održali predavanja za sve zainteresirane liječnike u našoj Županiji. Kako bi olakšali interpretaciju nalaza mamografskih pretraga, obzirom da se u skrining mamografiji koristi BIRADS klasifikacija koju je razvio ACR (American College of Radiology), specijalisti radiolozi iz Županijske bolnice Čakovec su pripremili osnovne podatke o BIRADS klasifikaciji, koje smo prosljedili liječnicima PZZ.

Županijska liga protiv raka Čakovec i Klub žena organiziraju već 5 i više godina unatrag predavanja i radionice o ranom otkrivanju raka dojke i radionice o samopregledu dojki. Tijekom 2006. godine u sklopu tog programa je bilo educirano 235 žena, a 2007. godine nešto više od 400 žena. Edukacija stanovništva o važnosti ranog otkrivanja raka dojke kao i edukacija članica Kluba žena za rad na liniji povjerenja i u Savjetovalištu za novooboljele od raka dojke i članove njihovih obitelji (koje je otvoreno ove godine u 10. mjesecu), provodila se ove godine u sklopu projekta «Otkrijmo rak dojke što ranije, a oboljelim ženama omogućimo što kvalitetniji život», koje podržava Međimurska županija u sklopu programa «Zdrave županije». Tako je ostvaren jedan od ciljeva Programa, a odnosi se na pružanje psihološke podrške novootkrivenim ženama u programu skrining mamografije. Ove je godine osmišljen i letak o samopregledu dojki.

Klub žena liječenih od bolesti dojke u Međimurskoj županiji djeluje od 2000. godine i broji oko 50 aktivnih članica koje se sastaju jednom mjesečno. Klub je vrlo aktivan i u suradnji s Županijskom Ligom organizira već niz godina vrlo uspješno obilježavanje Dana narcisa i Dana ružičaste vrpce tijekom kojih se žene senzibiliziraju za odlazak na preventivne preglede. Donošenjem i pokretanjem Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji sve su ove aktivnosti pokazale rezultat jer su sigurno imale i imaju značajan utjecaj na odličan odaziv na besplatne mamografske preglede koji je u prvih godinu dana iznosio za Međimursku županiju 77% i među najboljima je u Hrvatskoj. Članice Kluba žena i konkretno pomažu Zavodu za javno zdravstvo Međimurske županije prilikom slanja poziva za mamografske preglede (sortiranje koverti i pisanje adresa za ponovne pozive). Županijska liga protiv raka Čakovec i Klub žena su prošle godine donirali Županijskoj bolnici Čakovec digitalne fosforne kasete za mamografsko snimanje, a 2004. godine 100.000 kn za kupnju ultrazvučnog aparata na kojem se obavlja daljnja obrada žena sa suspektnim nalazima, dok je ove godine za potrebe dnevne bolnice donirana infuzijska pumpa za aplikaciju kemoterapije.

Međimurska županija se uključila u Nacionalni program kroz financiranje medijske kampanje i promidžbenih materijala te troškova besplatnog telefona (2006. godine), te kroz financiranje već spomenutih projekata Županijske lige protiv raka Čakovec koji doprinose boljem odazivu.

Kako smo primijetili da ima puno neodazvanih žena mlađe dobi koje nisu imale izabranog obiteljskog doktora, a poznato nam je temeljem Popisa stanovništva iz 2001. godine da 7,5% stanovništva Međimurske županije živi u inozemstvu, pretpostavili smo da veliki dio tih žena doista živi u inozemstvu, ali imaju boravište i u našoj županiji. Pretpostavka se pokazala točnom. Kako bismo potvrdili našu tezu, zamolili smo za suradnju Središnju Poštu Čakovec, te su nam poštari identificirali žene koje žive u inozemstvu (takvih je do sada evidentirano 781). Temeljem tog popisa poboljšali smo odaziv na mamografiju, a i olakšali smo si rad na Programu jer bismo tim ženama uputili drugi poziv.

Iz podataka dobivenih od Odjela za radiologiju i UZV Županijske bolnice Čakovec vidljivo je da se broj dijagnostičkih mamografija u istom periodu nije smanjio, dapače ostao je isti, odnosno čak je i veći, a povećao se udio mlađih žena (u dobi od 40-50 godina) koje dolaze na mamografiju. To se može smatrati rezultatom povećane svijesti žena o važnosti preventivnih pregleda kroz donošenje i provođenje Nacionalnog programa, a s druge strane mamografija je postala dostupnija za mlađe žene «oslobađanjem» termina za dijagnostičku mamografiju obuhvatom žena u dobi od 50-69 godina besplatnim mamografskim pregledima.

Mediji su odigrali vrlo važnu ulogu u motiviranju žena na mamografske preglede i doprinijeli su izuzetno dobrom odazivu na skrining mamografiju u Međimurskoj županiji. Od početka provođenja programa pa do sada samo u tiskanim medijima (list Međimurje, Međimurske novine, Večernji list) objavljeno je preko 25 priloga koji su direktno ili indirektno govorili o Programu ranog otkrivanja raka dojke, a informacije o Programu dostupne su i na web stranicama Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije.

Zaključak

Program ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji ostvario je zavidne rezultate u nešto više od godinu dana provođenja. Gotovo sve planirane mjere, odnosno kratkoročni ciljevi su ostvareni.

Prije i u tijeku provođenja programa informirali smo opću populaciju o važnosti prevencije i rane dijagnostike raka dojke, te smo ih educirali i motivirali da skrbe za zdravlje svojih dojki kroz kontinuiranu medijsku kampanju i kroz projekte i programe nevladinih udruga, a uz podršku lokalne zajednice, a otvorena je i linija besplatnog telefona za potrebe skrining mamografije.

Na preglede su do sada pozvane žene 14 generacija (od planiranih 19), odnosno 77,1% od ukupnog broja planiranih pregleda u dvije godine. Ostvarili smo visok ukupan obuhvat žena (77% za 12

generacija), a odaziv od najmanje 70% postignut je gotovo za sva godišta. Uspjeli smo organizirati i ponovne pozive za neodazvane žene (pismenim putem ili kroz obilazak patronažnih sestara). Svaki mamografski nalaz očitavaju dva radiologa i to u planiranom roku (prosječno oko 2 tjedna), a maksimalno do 3 tjedna. Termin za daljnju obradu kod žena sa sumnjivim nalazom na karcinom (BIRADS 4 i 5) upisuje se na mamografski nalaz, a istovremeno se o tome obavještava izabrani liječnik obiteljske/opće medicine. Duljina čekanja prosječno iznosi oko 16 dana što je izuzetno kratko vrijeme. Obzirom na velik broj potrebnih daljnjih pretraga (UZV i eventualno citopunkcija) kod žena s BIRADS 0 i BIRADS 3 nalazom, na te se pretrage čeka nešto duže, a što bi se moglo riješiti (bilo je planirano) kroz ugovaranje HZZO-a s zdravstveni ustanovama za daljnju obradu izvan redovnog radnog vremena. Premda je računalni program za potrebe mamografskog skininga instaliran na serveru Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske postao dostupan Zavodima za javno zdravstvo s zakašnjenjem, omogućava nam izradu kvalitetnih izvješća na lokalnom nivou, ali bi se mogao i dodatno unaprijediti, a bilo bi nužno povezati mamografske jedinice sa serverom, kako ne bismo trebali upisivati nalaze mamografskih pregleda naknadno u Zavodu za javno zdravstvo, a mogli bismo i vidjeti odaziv on-line, a ne tek nakon upisanih nalaza (ili pak temeljem izvješća mamografskih jedinica).

U programu skrining mamografije za Međimursku županiju otkriven je do sada karcinom dojke u 29 žena (0,45%), što je u skladu s očekivanjima. U velikog udjela žena s novootkrivenim rakom dojke radi se o lokaliziranoj bolesti (77%), što otvara široke terapijske mogućnosti, povećava šansu preživljavanja i omogućuje bolju kvalitetu života.

Temeljem svih ovih pokazatelja, možemo utvrditi da smo u godinu dana trajanja Programa ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji ostvarili zavidne rezultate, a što je odraz kvalitetnog i usklađenog rada zdravstvenih djelatnika iz Zavoda za javno zdravstvo Međimurske županije, Odjela za radiologiju i ultrazvuk te Odjela za citologiju i patologiju Županijske bolnice Čakovec i Poliklinike Medikol Čakovec, te dobre suradnje s liječnicima primarne zdravstvene zaštite i patronažnim sestrama. Osim zdravstvenog sustava u edukaciji žena o važnosti ranog otkrivanja raka dojke i senzibilizaciji žena s ciljem što većeg odaziva na mamografiju sudjeluje Županijska liga protiv raka Čakovec i Klub žena liječenih od bolesti dojki Čakovec. Ove programe podržava i Međimurska županija koja je još 2004. godine donijela 5 javno-zdravstvenih prioriteta među kojima je i rak dojke, tako se poklopio Nacionalni program s lokalnim prioritetom. Uz sve to, medijska podrška Programu ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji kao i svim drugim programima odnosno projektima i događajima koji imaju za cilj prevenciju, rano otkrivanje ili podizanje kvalitete života žena oboljelih od raka dojke, je izuzetno dobra.

Premda smo ostvarili zavidne rezultate i Program ranog otkrivanja raka dojke u Međimurskoj županiji dobro funkcionira, još uvijek ima prostora za djelovanje, odnosno poboljšanje ovog programa.

Iz ranije prikazanih rezultata i izvještaja o organizaciji programa u Međimurskoj županiji, vidljiv je veliki opseg poslova koje obavlja Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije. Spomenute poslove vezane uz Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke u Zavodu obavljaju zdravstveni djelatnici iz Djelatnosti za socijalnu medicinu (uz sve ostale poslove predviđene Programom mjera zdravstvene zaštite i Programom statističkih istraživanja Republike Hrvatske za područje zdravstva) i to: liječnik specijalist epidemiologije, koordinator programa, te medicinska sestra srednje stručne spreme, dok bi za uspješno provođenje spomenutog programa bilo nužno osigurati financijska sredstva za zapošljavanje barem još jedne osobe, po mogućnosti više medicinske sestre.

Kako je veliki dio pregleda u sklopu skrining mamografije obavljen u Županijskoj bolnici Čakovec (4.640), u kojoj se godišnje izvan programa skrining mamografije obavi još oko 2500 mamografija, bilo bi nužno što prije osigurati još jedan mamografski aparat. Aparat na kojem se sada provodi snimanje instaliran je 1998. godine. Također bi bilo potrebno skratiti vrijeme čekanja na dodatnu obradu kod žena s BIRADS 0 i BIRADS 3 nalazom, a što bi se moglo riješiti kroz ugovaranje HZZO-a s zdravstvenim ustanovama za daljnju obradu, izvan redovnog radnog vremena.

Također je vidljivo da su žene u Međimurskoj županiji pokazale visoku razinu svijesti o važnosti redovitih preventivnih programa, premda i tu ima prostora za djelovanje obzirom da je ostvarenje svih potrebnih ciljeva nužno osigurati što veći obuhvat, te što bolju kvalitetu rada svih uključenih sektora.

Literatura

1. Šamija M, Strnad M, Ebling Z, Kovačić L, Znaor A. Prijedlog Nacionalnog programa prevencije i ranog otkrivanja raka u Hrvatskoj, Grafomark, Zagreb; 2006, str.36-44
2. Strnad M. Početak Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka dojke. Hrvatski časopis za javno zdravstvo 2006;2:8
3. European Guidelines for Quality Assurance in Mammography Screening 3-rd Edition. European Commission. 2001
4. Josip Fajdić i suradnici. Bolesti dojke, Nakladni zavod Globus, Opća županijska bolnica Požega, Zagreb; 1998
5. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Incidencija raka u Hrvatskoj 1977.-2005.

6. Državni zavod za statistiku. Umrli prema uzroku smrti, spolu i starosti – Međimurska županija (detaljna klasifikacija), DEM2/1995-2006
7. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2006. godinu
8. CDC National Center for Chronic Disease Prevention and Health Promotion. Brest Cancer and Mammography Information. www.cdc.gov/cancer/nbccedp/info-bc.htm
9. Brkljačić B, Huzjan-Korunić R, American College of Radiology ACR BI-RADS – Hrvatski prijevod, Sveučilište u Zagrebu – Medicinski fakultet u Zagrebu, Merkur A.B.D., Zagreb; 2006

Kontakt adresa:

Renata Kutnjak Kiš, dr.med.

Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije

Ivana Gorana Kovačića 1E, Čakovec

renata.kutnjak-kis@zzjz-ck.hr